

Folkminnen från festplatsen i Hjorthagen

Att festplatsområdet i Hjorthagen verkligen varit en festplats - och det under cirka fyra decennier - är idag svårt att se. Många som jag pratat med har bekymrat sig över att deras minnen av själva geografin inte stämmer överens med nutidens verklighet. "Tänk att vägen upp till själva platsen var så brant!", säger en, medan någon annan lägger till att det inte var någon riktig gångväg dit, utan en allé. Och att tänk att området verkligen var så litet! Och mossa, gräs och växter täcker naturligtvis marken, där den under många år trampats av nöjeslystna, firande, förälskade, rivaliserande och dansanta människor, inte bara från Mariefred, utan från hela Sörmland.

Jag intervjuade bland andra Marianne Pieniowski, som sade: "Jag kunde ju inte veta att jag skulle bli intervjuad om det här nästan 70 år senare!" Men till denna truism måste tilläggas att varje detalj i de intervjuer jag gjort har varit värda sin vikt i guld. Tänk vad många människors historier som börjar med "men jag minns inte så mycket!", bara för att sedan sätta igång med att berätta de mest fascinerande historier. Och på så sätt blir dåtidens vardagliga detaljer till vår historia.

Dansbanan och festplatsen vid Hjorthagen har genom alla tider varit modern. Den följde med i modets strömningar; både kläd- och musikmässigt. Det vittnar alla mina historieberättare om.

1930-1940-tal

– Var tid har ju sitt eget kulturella uttryck, funderar Marianne Pieniowski, 85, som dansade på dansbanan i Hjorthagen på 1940-talet. Ja, det var helt enkelt modernt att gå till dansbanan. När jag säger att musiken var modern menar jag naturligtvis inte att de spelade pop eller hårdrock. Nej, visor som var moderna då var ju t.ex. "Regntunga skyar". När hon sjungit en snutt på en annan för tiden folkkär visa, "Solen lyser även på liten stuga", berättar Marianne vilka danser som var populära att dansa då på 40-talet.

– Vi dansade vals, polka och slowfox. Ibland dansade vi folkdans, som t.ex. schottis. Och vad vi dansade! Vi kunde ha ställt upp i programmet "Let's dance"! Och musiken som spelades, jag tycker att den låg närmre människan på något sätt jämfört med den musik som är populär idag. Jag kommer ihåg midsommarfirandet nere vid Lottenlund, jag var speciellt fascinerad av tre flickor med långklänningar som dansade där. Jag kunde väl ha varit mellan 17 och 20 år då. Hjorthagen var också den plats där Marianne träffade sin blivande man; en av de internerade polackerna vid Marielundsviken. Året var 1940. Så klart kom polackerna till Hjorthagen och dansade. Och det var stor skillnad på dem och de svenska männen. Medan svenskarna var blyga och hämmade på något vis, var polackerna chevalereska, och kysste på hand efter varje dans. Och sjunga var de väldigt duktiga på! Stod man nere vid vattnet kunde man höra hur de sjöng i viken, och hur sången bars på vågorna. Och om några av Mariefredskillarna klagade på att polackerna tog deras flickor, sa kom jag ihåg att jag sade att inte spelade det någon roll, de ville ju i vilket fall som helst bara dansa med flickorna från Åker!

Marianne minns att festplatsen nog tog några hundra besökare. Det var liksom dit alla gick; det föll sig naturligt då det inte fanns så mycket annat i underhållningsväg i närheten. Orkestrarna var oftast 3-mannaband som spelade tidens hitlåtar. Ibland dansade man vid en dansbana vid Strandbadet. Ett band som var populärt var Vikingarna, en grupp från Nykvarn. Det hör ju till saken att man oftast varken hade bil eller cykel. Om man ville någonvart så fick man promenera.

1950-1960-tal

Från 30- och 40-talens ungdomsorienterade festplats verkade Hjorthagen på 50- och 60-talen bli mer familjeorienterad. Liksom förr fanns där dansbana samt olika stånd där man kunde skjuta prick med gevär, krossa porslinstallrikar med bollar, tombola och något som liknar dagens chokladhjul. Det fanns också ett stånd med förfriskningar som läsk, kaffe och bullar. Men som de som var barn på den här tiden kan intyga, så fanns det sällan pengar så de kunde köpa varken lotter eller något gott särskilt ofta. Men vad de flesta av berättarna kan intyga är att inträdet eller dansbiljetterna inte kan ha varit särskilt dyra, då festplatsen alltid var full med människor. Margareta Hedström, 64, uppväxt i Mariefred, minns tidens anda.

– Det fanns helt enkelt inga pengar! Det var man van vid. Men om man var lite framåt så kunde man tjäna lite pengar genom att handla åt någon äldre eller utföra andra tjänster som att t.ex. plocka äpplen. Någon gång kunde jag ha råd att ta en lott vid festplatsen. Och en gång vann jag en förseglad vinst; en av de allra finaste vinsterna. Jag var väl en sådär 10, 12 år. Det måste ha varit runt 1955. Att vinsten var förseglad menades att jag inte fick veta direkt vad exakt det var jag hade vunnit. Jag fick vänta en hel vecka på att få reda på vad det var! Du kan tänka dig vilka fantastiska vinster jag hann fantisera ihop under veckan som gick. Och hur besviken jag blev när jag fick reda på att vinsten var ett par sidentäckena! Det var ju säkert en jättefin vinst, men inget roligt för ett barn. Åh, jag kan precis se de där blanka vinröda sidentäckena framför mig! Jag vet inte riktigt var de blev av, men jag tror att mamma fick ta hand om dem. Margaretas mamma Elsa Luthin, 90, minns inte de blanka sidentäckena, men har däremot egna minnen, också dem av en vinst.

– Året var 1962. Axel, Elsas pappa, som kom att avlida året därpå, firade midsommar med sin dotter i Hjorthagen. Han vann högsta vinsten, berättar Elsa. En Weimarservis som jag fortfarande har kvar. Jag kom ihåg att man fick vänta hela kvällen på att få sitt pris, och festplatsen stängde ju inte förrän vid 1-tiden på natten.

Torkel och Harriet Olsson är två Åkersbor - men bodde i Mariefred från slutet av 1950-talet till mitten av 60-talet. De gick ofta och dansade i Hjorthagen. De t.o.m. firade sin bröllopskväll där på midsommarafton 1961. Jag minns Tore Kalmars orkester; de var från Enhörna, säger Harriet. För mig var det bara dans som gällde, inte det andra runt omkring. Ur famn, i famn, ur famn i famn! Och de där högklackade skorna; att man verkligen kunde dansa med dem! Och klänning hade man alltid, aldrig

byxor. Jag hjälpte ibland till att sälja biljetter, berättar Torkel. Man stod nere vid spåret, och när man var klar bytte man om i korvståndet, då fick man alltid en korv gratis!

Ann-Christin Ljungberg, från Mariefred, minns också sextiotalets mods och raggare som hängde vid festplatsen. Jag var nog mer av ett mods. Jag hade UCLA-tröjor som jag köpt på Evas i Mariefred, hon hade alltid det senaste modet i sin affär. Det var smala jeans som gällde, blå eller vita. Jag hade också en grön parkas som jag älskade. Men jag umgicks inte bara med mods, jag hade kompisar som var raggare också. Men jag kommer ihåg när raggarna kom från Södertälje, det blev riktigt otäcka upplopp!

Olle Gustafsson var under ett par somrar på 60-talet lokalreporter för Strengnäs Tidning. Han fick ofta rycka ut till Hjorthagen. Han minns artister som Britta Borg, Sten och Stanley, Du och Vi, Tommy Körberg och Cornelis Vreeswijk. Det var aldrig svårt att närma sig artisterna, oftast var de bra. Man satt i Frasses husvagn, som fungerade som loge, och intervjuade dem. Cornelis blev utbuad för att han var onykter, menar Torkel och Harriet Olsson, som minns honom från Hjorthagen.

Under 60-talet var det Yngve Franzén ("Frasse") som arrenderade platsen av slottsförvaltningen. 1967 kan man läsa i Strengnäs Tidning att han fått bidrag till en ny dansbana i Hjorthagen. En tid var Franzén känd för att ta dit strippor från Stockholm, som också tydligen drog mycket folk. Och tydligen hade varken staden eller slottsförvaltningen några synpunkter på hans kanske inte helt samhälleligt korrekta arrangemang.

1970-tal

Men Frasses tid i Hjorthagen slutade med skulder. Till slut kunde han inte betala gagerna till artisterna som var fixade genom en artistförmedling i Stockholm, där Henning Hendrix arbetade. Jag halkade in på ett bananskal, berättar Henning om sin tid på festplatsen i Hjorthagen. Jag skrev av Frasses skulder, och tog över arrangemanget i Hjorthagen; vi kom till den överenskommelsen. Han slapp sina skulder, och jag fick ta över parken. Jag drev parken 1971-1978.

Från Henning Hendrix synvinkel kan vi se slitet bakom driften av Hjorthagen. Vissa dagar gick det väldigt bra, andra dagar gick det mindre bra. Banden, som Henning Hendrix fick kontakt med genom Artistförmedlingen - där han fortfarande arbetade på dagarna - drog ju olika mycket människor.

ABBA spelade i Hjorthagen 1973. Det var innan de kallade sig för ABBA. Då var de Björn, Benny, Agnetha och Annefrid. De drog väl ungefär 1 800 personer till Hjorthagen. Normalt kan man väl säga att det var mellan 400-600 personer vid spelningarna. Ekseption drog väl 1 400, och Ted Gärdestad runt 700, vilket var väldigt bra, för det regnade den kvällen. Middle of the Road drog 2 000 personer. De största programmen hade jag

1973-1974. Men det är klart, banden som drog storpublik kostade också därefter.

Henning fick också fatt på artister genom sina söner, Mikael och Leif, som jobbade på EMA Telstar. Men 1978 hoppade Henning av parken. Folk ville ha ett annorlunda program, för barnfamiljer, och Henning tog dit Bröderna Lindqvist, men publiken svek. Jag orkade dubbelarbete, jag var då 40 år - i mina bästa år - men det blev stökigt när raggarna kom. De flesta var från Södertälje. Du kan tänka dig hur det var när 150 raggare, med amerikanska bilar kommer och bråkar. De ville inte betala för att gå in, och det höll ju inte i längden. Vi hade ju Gunnebstängsel runt parken, men de blev sönderklippta med tänger. Vi lagade det, men nästa helg var det likadant. Och vi hade 8-10 vakter, men det hjälpte inte.

Medan Henning drev parken, öppnade han den sista helgen i maj och körde till sista helgen i augusti. Och populärt! var det såklart. Alla skulle till Hjorthagen på lördagen, berättar Henning.

Annica Westling från Mariefred minns att det var så. Vi var ett gäng som hängde ihop, och som gick till parken varje lördag. Man "gick rälsen" med kompisarna till Hjorthagen. Och det var verkligen så att alla var där! På den tiden hade jag långt blont utsläppt hår, och utsvängda byxor. Senare blev det nylonjackor med muddar och peace-märken. Det viktigaste med platsen var ju att ungdomarna hade någonstans att gå.

Sista året, efter Henning Hendrix gått i konkurs, och fått nog av den s.k. "raggarskräcken", drev IFK Hjorthagens festplats under ett år. Dansbanan står numera i Engelska parken i Åkers Styckebruk.

Theresa Isaksson